

Review

Received: 27-09-2008

Accepted: 27-12-2008

Letters of Chartered Land Surveyors at the State Archive in Zadar

Lena MIROŠEVIĆ, Miljenko LAPAINE

University of Zadar, Department of Geography, Zadar, Croatia
e-mail: lmirosev@unizd.hr, mlapaine@geof.hr

28

Abstract: *The purpose of this paper is to present and analyze a small part of geodetic and cartographic heritage from the period of Venetian administration in Dalmatia which has been kept and preserved at the State Archive in Zadar. Due to the establishment of cadastral service for the purposes of Venetian administration, land surveyors worked in the field. The subject of this research are letters from the State Archive in Zadar, written by land surveyors in field and addressed to General Regent. The research contains 674 letters dealing with the issue of cadastral survey throughout the 18th century. Importance and complexity of these letters rest upon the fact that surveys refer mostly to the border area between Venetian and Turkish properties in Dalmatia, an area where the border was often submitted to changes. Every new acquisition of the Venetian administration brought inevitable changes to the land area. Since some of the letters contain maps of specific areas, they also represent a valuable contribution to cartography.*

Key words: *land surveyor, State Archive in Zadar, cadastre, cartography, letter*

1. Introduction

The aim of the project titled *Croatian cartographers*, which has been carried out for the last 15 years at the Faculty of Geodesy of the University of Zagreb, is to compile biographies and bibliographies of Croatian cartographers. This term refers to Croatians or persons of Croatian

descent who lived all over the world and were engaged in the field of cartography, persons of other ethnicities and nationalities who were, irrespective of their country of residence, born in the territory of Croatia, as well as foreigners who lived and worked in Croatia, making their own contribution to the cartography (Lapaine et al., 1995).

Cartography is a wide scientific and technical area. Cadastral cartography is a part of cartography dealing with drawing, production, use and maintenance of cadastral maps and plans. Such maps are preserved in cadastral offices, and older ones are kept in archives.

One of the richest archives in Croatia is certainly the State Archive in Zadar (DAZ). It contains exceptionally valuable materials referring to the Croatian cadastre, especially land registry from the period of Venetian administration in Dalmatia.

This paper elaborates only a smaller part of cadastral material found at DAZ, the one kept under the following title in the *Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske* (Review of Archival Funds and Collections of the Republic of Croatia), Vol. 1, Edition of the Croatian State Archive in Zagreb, 2006 (edited by J. Kolanović):

[0007] The Venetian Cadastre. Letters of land surveyors (Lettere agrimensores periti) – Zadar (1597–1797); 1706–1797: bundle 13; 0,4 SI.

The authors has tried to find out names of all the land surveyors whose letters are kept at DAZ, as well as their frequency and in particular their contribution to cartography. Therefore, greater attention has been paid to letters containing a map. Such letters were elaborated more attentively and their content was translated.

Pregledni rad
 Primljeno: 27-09-2008.
 Prihvaćeno: 27-12-2008.

Pisma ovlaštenih mjernika u Državnom arhivu u Zadru

Lena MIROŠEVIĆ, Miljenko LAPAINE

Odjel za geografiju Sveučilišta u Zadru, Zadar
 e-pošta: lmirosev@unizd.hr, mlapaine@geof.hr

29

Sažetak: Svrha je ovog rada prikazati i analizirati jedan manji dio geodetsko-kartografske baštine iz doba mletačke uprave Dalmacijom koji se čuva u Državnom arhivu u Zadru. Zbog sastavljanja katastarskog operata za potrebe mletačke uprave na terenu su djelovali ovlašteni mjernici. Predmet istraživanja su pisma ovlaštenih mjernika iz Državnog arhiva u Zadru, a upućena providuru s terena. Riječ je o 674 pisma koja se bave problematikom katastarske izmjere kroz gotovo cijelo 18. stoljeće. Važnost i složenost tih pisama je u tome što se izmjere najvećim dijelom odnose na pogranično područje između mletačkih i turskih posjeda u Dalmaciji gdje se granica često mijenjala. Svaka nova stečevina Mletačke Republike unosila je neizbježne promjene u zemljišnom prostoru. Budući da su u pojedinim pismima priložene i karte određenoga područja, ta pisma predstavljaju i vrijedan doprinos kartografiji.

Gljučne riječi: mjernik, Državni arhiv u Zadru, katastar, kartografija, pismo

živjeli diljem svijeta i djelovali na području kartografije, zatim pripadnike drugih naroda i narodnosti koji su rođeni na tlu Hrvatske, bez obzira na to gdje su boravili, te strance koji su živjeli i djelovali na hrvatskome tlu dajući svoj prinos kartografiji (Lapaine i dr., 1995).

Kartografija je široko znanstveno i tehničko područje. Katastarska kartografija je dio kartografije koji se bavi zasnivanjem, izradom, upotrebom i održavanjem katastarskih karata i planova. Takve karte čuvaju se u katastarskim uredima, a one starije u arhivima.

Jedan od najbogatijih arhiva u Hrvatskoj svakako je Državni arhiv u Zadru (DAZ). U njemu se čuva vrlo vrijedno gradivo koje se odnosi na katastar u Hrvatskoj, posebno na zemljišni katastar iz doba mletačke uprave Dalmacijom.

U ovom radu obrađen je samo jedan manji segment katastarskog gradiva iz DAZ-a, i to onaj koji se u Pregledu arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske, sv. 1, izdanje Hrvatskoga državnog arhiva u Zagrebu iz 2006. (urednik J. Kolanović), vodi ovako:

[0007] Mletački katastar. Pisma vještaka mjernika (Lettere agrimensores periti) – Zadar (1597–1797); 1706–1797: svež. 13; 0,4 Sl.

Pritom se željelo utvrditi imena svih ovlaštenih mjernika čija se pisma čuvaju u DAZ-u, njihova učestalost i posebno njihov prinos kartografiji. Dakle, veća je pozornost usmjerena na pisma koja su u privitku imala kartu. Takva pisma s kartom detaljnije su obrađena i prevedena je njihov sadržaj.

1. Uvod

Cilj projekta *Hrvatski kartografi*, koji se već 15-ak godina izvodi na Geodetskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, prikupljanje je biografija i bibliografija hrvatskih kartografa. Pritom pod hrvatskim kartografima podrazumijevamo Hrvate ili ljude hrvatskoga podrijetla koji su

2. State Archive in Zadar

The State Archive in Zadar was founded in 1624, when the General Regent Francesco Molin established the General Regency Archive (*Archivio generalizio*), authorized by the Venetian Senate. The archive became a core which was later be supplemented with other materials. The State Archive in Zadar has operated as an independent institution since 1928. Nowadays, its territorial jurisdiction encompasses the areas of Zadar and the County of Lika and Senj and, until recently, the Collection Archive Centre, which became an independent State Archive in Šibenik in 2006. DAZ keeps funds and collections of archival materials. The oldest documents date from the 10th century and materials have been systematically collected for the period from the 14th to the 20th century. The External Office of the Archive monitors 450 archives (Kolanović, 2006).

Materials preserved at DAZ are of highest importance for the history of Dalmatia. Bearing in mind and excluding the specificity of the State Archives in Dubrovnik, Rijeka and Pazin, DAZ has supplemented the Croatian State Archives' material and even exceeded the frames of other archives in the Republic of Croatia. Its significance is even greater when it is considered that in 1883 it compiled materials dating from the period of Venetian administration to 1797, the materials of the first Austrian administration (1797–1805), French administration (1806–1813) and the second Austrian administration (1813–1918). The archival records provides possibility to research of Dalmatia throughout its entire history, both for synthetic studies and local history. Materials of DAZ represent a valuable source for historical research of Bosnia and Herzegovina, Montenegro and the Republic of Albania, as well as for exploration of links between Northern Croatia and Croatian Littoral and, in broader sense, for research of Napoleon's eastern politics. The materials of DAZ for the period 1918–1943 were not preserved well, but provide an insight into Italian politics in Zadar and on the island of Lastovo (Kolanović, 2006).

One of the activities of DAZ is the organization of exhibitions of old maps and cadastral plans from its funds. An exhibition titled *The Cadastral Collection „Grimani“ from the State Archive in Zadar* was organized in 2003, *Imotski Border on Maps and Cadastral Plans from the State Archive in Zadar* in 2004, *Knin Area on Maps and Cadastral Plans from the State Archive in Zadar* in 2005, *Zagora on Cadastral Maps of the State Archive in Zadar* in 2006 and *Maritime Cartography* in 2007. A catalogue was printed for each of these exhibitions. More details on the exhibitions mentioned above can be found in reviews written by Lapaine (2007), Petrić (2007), Čapin (2007), Milinović (2007) and Husak (2007).

DAZ started publishing in 1901, when a quarterly edition of *Tabularium: Archives in Dalmatia* was published. Along the catalogues accompanying exhibitions, the following titles published during the last ten years should be mentioned: *Croatia on Geographical Maps from 15th until 19th Century*, 1997; *Dalmatia 1848–49*, 1999; *Southern Borders of Dalmatia: from the 15h Century Until Today*, 1999; *Cadastral Map: the Town of Vid, Metković Region in 1836*, 2004; *Inventory of the Glorious Zadar Municipality from the State Archive in Zadar from 1325–1385*, 2006;

The Fifteenth Anniversary of the 112th Brigade, 2006; *History of Lower Neretva and the First Venetian Cadastres*, 2006; *Public School in Škabrnja: 1876–1941*, 2006; *Lovreč: Sketches from the past, Venetian and Austrian Registers and Cadastres*, 2007. DAZ has published more than thirty titles, some of which have been republished.

3. Cadastre and Cadastral Plans

A cadastre is an inventory of real properties. Its purpose can be multifarious, but the most prominent is the one serving as the basis of tax estimation. The first cadastral reports in Dalmatia are from the 14th century. We have to bear in mind that Dalmatia was under the rule of the Venetian Republic from 1409, when Ladislav of Naples sold his entitlement to Dalmatia to Venetians for 100 000 ducats. Thereafter, cadastral records gradually became more complete and more frequent, but still, several centuries will have passed before the first cadastral survey.

Table 1 gives a review of cadastral-land activities in Dalmatia up to the middle of the 18th century.

As shown in Table 1, the history of cadastre in the area of Dalmatia, thereby in Croatia, is very long. Individual efforts to establish land-registry in the area of Dalmatia can be traced as early as the Middle Ages, where one can find land registries of certain noble families or church institutions, both of private and legal character. The first cadastral records in the area of Venetian Dalmatia appeared shortly after the establishment of Venetian authority in Dalmatia. In the initial period of its rule, Venice persevered in introducing taxing according to the real income to all the population groups (Slukan Altić, 2005).

A decision made by the Venetian Senate in 1588 which declared that all the landowners in the area of Dalmatia had to update their property lists every ten years was of the highest importance for further development of land registers.

All the Venetian cadastres in the area of Dalmatia established during the 17th and 18th century are closely related to the border changes of Venetian Dalmatia and the colonisation of Morlacs in the newly liberated areas of Dalmatian Zagora.

Cadastral plans from the 18th century are particularly numerous. The so-called *Grimani Maps* for the areas of Benkovac, Knin and Drniš from the middle of the 18th century are exceptionally important. Much more information on the history of cadastre in Dalmatia in the 17th and 18th century can be found in references (Ivon 1923, 1935; Omašić 1971, 1974; Lapaine 2001; Slukan Altić 2001, 2003, 2005).

However, cadastral plans from the period of the 17th and 18th century were not technically accurate reports. The drawings were made combining the orthogonal projection of plan and the perspective presentation. They were drawn in a free form by hand, in colour and they were rather plain. Still, they possess documentary value and are interesting in an artistic sense, especially those showing displays of architectural sights (Piplović, 1992).

2. Državni arhiv u Zadru

Državni arhiv u Zadru (DAZ) osnovan je 1624., kada je generalni providur Francesco Molin po ovlaštenju mletačkoga Senata osnovao Arhiv generalnog providura (*Archivio generalizio*). Taj je arhiv jezgra oko koje će se poslije sabrati i drugo gradivo. DAZ djeluje kao samostalna ustanova od 1928. Danas se njegova teritorijalna nadležnost proteže na području Zadarske i Ličko-senjske županije, a u njegovu je sastavu donedavno bio i Sabirni arhivski centar u Šibeniku, koji je 2006. prerastao u samostalni Državni arhiv u Šibeniku. Zadarski arhiv čuva fondove i zbirke arhivskoga gradiva. Najstariji dokumenti potječu iz 10. st., a gradivo je sustavno sačuvano za razdoblje od 14. do 20. st. Vanjska služba DAZ-a nadzire 450 pismohrana (Kolanović, 2006).

Gradivo što ga čuva DAZ od prvorazrednog je značenja za povijest Dalmacije. U tom pogledu DAZ nadopunjuje gradivo Hrvatskoga državnog arhiva i po svojoj stvarnoj nadležnosti prelazi okvire ostalih arhiva u Hrvatskoj, izuzmu li se specifičnosti državnih arhiva u Dubrovniku, Rijeci i Pazinu. Njegovo je značenje tim veće, što je u njemu već 1883. sabrano gradivo mletačke uprave do 1797., zatim prve austrijske uprave (1797–1805), francuske uprave (1806–1813) te druge austrijske uprave (1813–1918). Gradivo pruža mogućnost proučavanja cjelokupne povijesti Dalmacije, kako za šire sintetičke studije tako i za lokalnu povijest. Uz značenje za proučavanje povijesti Dalmacije, gradivo DAZ-a vrlo je vrijedan izvor i za proučavanje povijesti Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Albanije, kao i za istraživanje veza sjeverne s primorskom Hrvatskom, a u širem smislu i za proučavanje Napoleonove istočne politike. Za razdoblje 1918–1943. gradivo DAZ-a je slabo sačuvano, a pruža uvid u talijansku politiku u Zadru i na Lastovu (Kolanović, 2006).

Jedna od aktivnosti DAZ-a je organiziranje izložbi starih karata i katastarskih planova iz svojih fondova. Tako je 2003. godine postavljena izložba *Katastarska zbirka "Grimani" iz Državnog arhiva u Zadru*, 2004. godine izložba *Imotska krajina na zemljopisnim kartama i katastarskim planovima iz Državnog arhiva u Zadru*, 2005. godine izložba *Kninsko područje na zemljopisnim kartama i katastarskim planovima iz Državnog arhiva u Zadru*, 2006. godine izložba *Zagora na katastarskim mapama u Državnom arhivu u Zadru*, 2007. godine izložba *Pomorska kartografija*. Uz svaku od navedenih izložbi tiskan je prigodni katalog. Detaljnije o pojedinim izložbama može se naći u prikazima Lapainea (2007), P. Petrić (2007), Čapina (2007), K. Milinović (2007) i Husaka (2007).

Uz organiziranje izložbi, DAZ razvija i izdavačku djelatnost. Izdavanjem knjiga Državni arhiv u Zadru počinje se baviti 1901. godine, kada počinje izlaziti tromjesečnik *Tabularium: arhivi u Dalmaciji*. U posljednjih desetak godina, uz kataloge koji prate izložbe, treba spomenuti naslove: *Hrvatska na zemljopisnim kartama od 15. do 19. stoljeća*, 1997, *Dalmacija 1848–49*, 1999; *Južne granice Dalmacije: od 15. stoljeća do danas*, 1999; *Katastarska mapa: mjesto Vid, okrug Metković 1836. godine*, 2004; *Inventari Fonda Veličajne općine zadarske*

Državnog arhiva u Zadru godine 1325.–1385., 2006; *Petnaesta obljetnica Stodvanaeste*, 2006; *Povijest Donje Neretve i prvi Mletački katastri*, 2006; *Pučka škola u Škabrnji: 1876.–1941.*, 2006; *Lovreć: crtice iz prošlosti, mletački i austrijski popisi i katastri*, 2007. Do danas DAZ je izdao više od trideset naslova, od kojih su neki objavljeni i više puta kao dopunjena izdanja.

3. Katastar i katastarski planovi

Katastar je inventar nepokretnih dobara. Može imati višeznačnu namjenu, u okviru kojih je najistaknutija ona koja služi kao osnovica za određivanje poreza. Prvi jednostavni katastarski elaborati u Dalmaciji potječu još iz 14. stoljeća. Dobro je prisjetiti se da Dalmacija dolazi pod vlast Mletačke Republike 1409. godine, kada Ladislav Napuljski za 100 000 dukata prodaje svoja prava na Dalmaciju Mlečanima. Od toga doba katastarski zapisi postupno postaju potpuniji i učestaliji, ali još će proći nekoliko stoljeća do prvih sustavnih katastarskih izmjera.

U tablici 1 dajemo pregled katastarsko-zemljišnih aktivnosti u Dalmaciji do sredine 18. st.

Kao što se vidi iz tablice 1, povijest katastra na području Dalmacije, a time i u Hrvatskoj, vrlo je duga. Pojedinačna nastojanja izrade zemljišnih evidencija na području Dalmacije susreću se već u srednjem vijeku. Riječ je o zemljišnim evidencijama pojedinih plemićkih obitelji ili crkvenih institucija koje su bile privatno-pravne naravi. Prve katastarske evidencije na području mletačke Dalmacije javljaju se ubrzo nakon uspostave mletačke vlasti u Dalmaciji. Već u početnom razdoblju te vlasti, Venecija nastoji uvesti pravednije oporezivanje svih slojeva stanovništva prema realnom prihodu (Slukan Altić, 2005).

Za daljnji razvoj zemljišnih evidencija na području Dalmacije od posebne je važnosti bila odluka mletačkoga Senata iz 1588. kojom je utvrđeno da svi posjednici na području Dalmacije moraju svakih deset godina obnoviti popis svojih posjeda.

Svi mletački katastri na području Dalmacije koji su nastali tijekom 17. i 18. st. u najužoj su vezi s promjenom granica mletačke Dalmacije i kolonizacijom Morlaka na novooslobođenim područjima Dalmatinske zagore.

Osobito su brojni katastarski planovi izrađeni u 18. stoljeću. Posebno su važni tzv. Grimanijevi planovi benkovačkoga, kninskog i drniškog područja iz sredine 18. stoljeća. Mnogo više podataka o povijesti katastra u Dalmaciji u 17. i 18. st. može se naći u dostupnoj literaturi (Ivon 1923, 1935; Omašić 1971, 1974; Lapaine 2001; Slukan Altić 2001, 2003, 2005).

Katastarski planovi iz 17. i 18. st. još uvijek nisu pravi tehnički i precizni elaborati. Crteži su rađeni u kombinaciji ortogonalne projekcije tlocrta i perspektivnog prikaza. Risani su prostoručno, u bojama, relativno primitivno. Ipak imaju dokumentarnu vrijednost, a uz to su i likovno zanimljivi, posebno oni crteži koji prikazuju vedute graditeljskih cjelina (Piplović, 1992).

A considerable amount of private cadastral plans from this period have been preserved. Some of them attract our attention more than others, such as those made by surveyor Petar Kurir from Split for the properties of noble family Milesi from Split, Franciscan monasteries in Makarska, Imotski and Sinj and many others. Only some of the surveyors' names are known, and these are mentioned by Piplović (1979) and Duplančić (1990) in their papers. Very little research has been devoted to surveyors from this period and their work.

We should also mention a certain linguistic problem here. In Italian, a language which was official at the time, a

person performing tasks associated with cadastre and land-registry was called *agrimensore perito* or *publico perito*. In literature, these titles are translated as: land surveyor, surveyor, public surveyor, chartered surveyor. The authors are not familiar how a person could have obtained the title *perito* in the 17th or 18th century. Was it necessary to have an appropriate college degree or was something else also required? We presume that nowadays it would match the term *chartered surveyor*, i.e. a person having a university degree in geodesy who is also a member of the Croatian Chamber of Surveyors, so that they would be able to conduct geodetic affairs independently.

Table 1. A list of cadastral-land activities in Dalmatia up to the middle of the 18th century

Year	Area	Note / source
1336	Ston and Pelješac	The first cadastral record, not preserved (Lučić, 1980)
1359	Mali Ston	The oldest known cadastral plan (Lučić, 1980)
1393 /96	Stonski Rat (Pelješac) and Ston	The oldest preserved cadastral record (Lučić, 1980)
1419	Cavtat	Cadastral plan (Piplović, 1992)
1421	Districts of Zadar, Nin, Vrana, Novigrad and Ljubač	A transcript of this cadastre, issued in the 17th century, is known today and is being kept at DAZ, the Fund of Dominican Monastery of St. Dominic's, ad No 203/2. Transcript and a short review published by Antoljak (1949)
1452	Pag	Cadastral plan (Slukan Altić, 2003, 2005)
1609	Nin, confiscated and disputable areas	Cadastre (Slukan Altić, 2003, 2005)
1672-1675	Nin, Split	Commanding officer of Klis, Zorzi Calergi, conducted the establishment of the cadastre for the area of Split, whereas military engineers Steffano Boucaut and Napolion Eraut established the cadastre of Nin (Slukan Altić, 2003, 2005)
1702	Metković, Slivno, Opus fortification	(Slukan Altić, 2003, 2005)
1703/04	Vrgorac County	(Slukan Altić, 2003, 2005)
1704	Čitluk County, Risan, Novigrad County, Herceg Novi	(Slukan Altić, 2003, 2005)
1709	Zadar, Šibenik, Skradin, Sinj, Knin	(Slukan Altić, 2003, 2005)
1711	Trogir	(Slukan Altić, 2003, 2005)
1725-29	Sinj	Land surveyor Alessandro Alberghetti (Slukan Altić, 2003, 2005)
1725-30	Imotski	Land surveyor Giovanni Battista Samozzini (Slukan Altić, 2003, 2005)
1729	Nin	Cadastre renewed (Slukan Altić, 2003, 2005)
1735	Knin	Cadastre (Slukan Altić, 2003, 2005)
1736	Zadar	Cadastre of a part of Zadar County renewed (Slukan Altić, 2003, 2005)
Mid 18th century	Knin, Zadar and Split-Klis Counties	Establishment of a new cadastre known as The Grimani Cadastre (Slukan Altić, 2003, 2005)

Sačuvano je dosta privatnih katastarskih planova iz toga doba. Među njima pobuđuju pozornost oni što ih je izradio mjernik Petar Kurir iz Splita za posjede plemićke obitelji Milesi iz Splita, pa franjevačkih samostana u Markarskoj, Imotskome i Sinju, te još mnogih drugih. Poznata su imena tek nekih geometara javnih vještaka, a spominju ih u svojim radovima Piplović (1979) i Duplančić (1990). Vrlo je malo istraživanja i objavljenih radova koji se bave mjernicima iz toga doba i njihovim djelima.

Spomenimo na ovome mjestu i jedan jezični problem. Na talijanskom jeziku koji je u to doba bio službeni, osobe

koje su obavljale poslove vezane uz katastar i zemljišnu evidenciju imale su naziv *agrimensore perito* ili *publico perito*. U literaturi se ti nazivi prevode kao: geometar javni vještak, javni vještak, javni mjernik, vještak mjernik. Autorima nije poznato pod kojim je uvjetima neka osoba u 17. ili 18. st. mogla dobiti titulu *perito*. Je li trebalo završiti odgovarajuću visoku školu ili još nešto? Pretpostavljamo da bi to danas odgovaralo ovlaštenom geodetu, tj. osobi koja je diplomirani inženjer geodezije i član Hrvatske komore geodeta tako da može samostalno obavljati geodetske poslove.

Tablica 1. Pregled poznavanja katastarsko-zemljišnih aktivnosti u Dalmaciji do sredine 18. st.

Godina	Područje	Napomena / izvor
1336	Ston i Pelješac	Prva zemljišna knjiga, nije sačuvana (Lučić, 1980)
1359	Mali Ston	Najstariji poznati katastarski plan (Lučić, 1980)
1393/96	Stonski Rat (Pelješac) i Ston	Najstarija sačuvana zemljišna knjiga (Lučić, 1980)
1419	Cavtat	Katastarski plan (Piplović, 1992)
1421	Zadarska, Ninska, Vranska, Novigradska i Ljubačka općina	Danas je poznat prijepis toga katastra nastao u 17. st., koji se čuva u DAZ-u, fond dominikanskog samostana Svetog Dominika, ad No 203/2. Prijepis s kratkim komentarom objavio je Antoljak (1949).
1452	Pag	Katastarski plan (Slukan Altić, 2003, 2005)
1609	Nin, otuđena i sporna područja	Katastar (Slukan Altić, 2003, 2005)
1672–1675	Nin, Split	Izradu katastra splitskog područja vodio je zapovjednik Klisa Zorzi Calergi, a ninski katastar izradili su vojni inženjeri Stefano Boucaut i Napolion Eraut (Slukan Altić, 2003, 2005)
1702	Metković, Slivno, utvrda Opus	(Slukan Altić, 2003, 2005)
1703/04	Vrgorački okrug	(Slukan Altić, 2003, 2005)
1704	Čitlučki okrug, Risan, Novigradski okrug, Herceg Novi	(Slukan Altić, 2003, 2005)
1709	Zadar, Šibenik, Skradin, Sinj, Knin	(Slukan Altić, 2003, 2005)
1711	Trogir	(Slukan Altić, 2003, 2005)
1725–29	Sinj	Mjernik Alessandro Alberghetti (Slukan Altić, 2003, 2005)
1725–30	Imotski	Mjernik Giovanni Battista Samozzini (Slukan Altić, 2003, 2005)
1729	Nin	Obnovljen katastar (Slukan Altić, 2003, 2005)
1735	Knin	Katastar (Slukan Altić, 2003, 2005)
1736	Zadar	Obnovljen katastar dijela Zadarskog okruga (Slukan Altić, 2003, 2005)
Sredina 18. st.	Kninski, Zadarski i Splitsko-kliški kruzi	Formiranje novoga katastra poznatoga kao Grimanijev katastar (Slukan Altić, 2003, 2005)

4. Land Surveyors' Letters at DAZ

According to the Review of Archival Funds and Collections of the Republic of Croatia, Vol. 1, edition of the Croatian State Archives in Zagreb in 2006 (editor J. Kolanović), all the materials of the State Archive in Zadar were divided as follows:

- A. Administrative and public services
- B. Justice
- C. Military units, institutions and organizations
- D. Education
- E. Culture, Science and Information
- F. Health and Social Institutions
- G. Economy and Banking
- H. Political parties, social-political organizations and unions
- I. Society, organizations, associations
- J. Religious institutions
- K. Landlords', family and personal archival funds
- L. Collections of the original archival material
- M. Collections of additional copies of archival records

Land surveyors' letters can be found in Section A, i.e. among administrative and public services material. This material is further divided in a rather unusual way. For example, there is material marked with A.1 and A.1.2, but there is no material marked with A.1.1. Furthermore, there is material marked with A.1.2.2. and A.1.2.4, but there is not any marked with A.1.2.3., etc. This could be somewhat confusing, but it was probably done in such a manner for a reason.

Nevertheless, it is not difficult to find the surveyors' letters. One should pay attention to the sequence of records distribution:

- A. Administration and Public Services
 - A. 1. Administrative and Public Services until 1848
 - A. 1. 2. Venetian administration in Dalmatia and Istria until 1797
 - A. 1. 2. 2. Venetian provincial administration until 1797

Furthermore, there is a further division into 10 themes, within which ordinal number 7 stands for:

[0007] The Venetian Cadastre. Land surveyors' letters (*Lettere agrimensores periti*) – Zadar (1597–1797); 1706–1797: bundle 13; 0,4 Sl.

However, even though this is a fact according to the Review of Archival Funds and Collections of the Republic of Croatia (Kolanović 2006), the reality is different. Land surveyors' letters at DAZ have not been systematized and listed according to archival standards. They are listed in the so-called "assembly inventory (*sumarni inventar*)". This inventory, which refers to the surveyors' letters, consists of a book (notebook) titled *Šibenski notarski općinski arhiv* and notes on paper on two pages. *Šibenski notarski općinski arhiv* does not represent a collection but an additional archival tool, i.e. an internal catalogue in DAZ to simplify research. On the other hand, the title does not correspond to the content because items

that have no connection with the title are listed. This is the main reason why the book did not enter the Review of Archival Funds and Collections of the Republic of Croatia (Kolanović 2006); it is an auxiliary archival resource, written during the 1960s. A note, also hand-written, was created as an additional help or as a guide in the manuscript.

In the future, auxiliary archival resources (a notebook, a note) should be transferred into electronic records as a directory for easier reference. Complete cataloguing should be accomplished by registering each land surveyor's letter according to archival standards.

Note contents

COLLECTION TITLE: Cadastral books and maps, land surveyors' records, geographical and other maps, sketches, drawings and pictures.

PERIOD: 17th to 20th century

QUANTITY: 1924 bundles of pieces and cover

PRESERVATION AND CLASSIFICATION RATE:
Entirely arranged and partially preserved

CLASSES: Books, registers, maps:

1. Cadastral records / *Catastici* / 17th–18th century / 71 bundles
2. Land surveyors' letters / *Lettere agrimensores periti* / 1706–1797/ 13 bundles
3. Cadastral maps / The Grimani maps / 18th century / 521 units, 3 volumes
4. Knin, sketches of cadastral maps / 1709–1756 / 1 pack
5. Imotski, sketches of cadastral maps / 1725 / 2 packs
6. Sketches of cadastral maps bought from the Kurir family / 18th–19th century / 239 units
7. Cadastral maps bought from Ivan Pouchie / 19th century / 549 units
8. Geographical and other maps, regulation of river flows, cadastral maps, pictures, etc. / 18th–20th century / 334 units
9. Construction project plans / 19th–20th century / 149 units

LANGUAGE AND LETTER IN USE:

Italian, German, Latin script

Collections of geographical and other maps were bought from several families or were found in the documents of Regency.

Šibenski notarski općinski arhiv book (notebook) content

The *Šibenski notarski općinski arhiv* (Notarial and Communal Archive of Šibenik) – *Cadastres of the 17th and 18th century* contains a surveyors' booklet list (Fig. 1). Pages of the list are not numbered. Cover's and all the pages' size is 45 x 34 cm. Pages 1 to 33 refer to the Communal Archive of Šibenik, followed by three blank pages and two pages referring to the surveyors' letters list and *Turkish documents* in two pages. The last sixteen pages refer to *Dalmatian Cadastres from the 17th and 18th century*.

4. Pisma ovlaštenih mjernika u DAZ-u

Prema Pregledu arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske, sv. 1, izdanje Hrvatskoga državnog arhiva u Zagrebu iz 2006. (urednik J. Kolanović), svo gradivo Državnog arhiva u Zadru podijeljena je ovako:

- A. Upravne i javne službe
- B. Pravosuđe
- C. Vojne postrojbe, ustanove i organizacije
- D. Odgoj i obrazovanje
- E. Kultura, znanost i informiranje
- F. Zdravstvo i socijalne ustanove
- G. Gospodarstvo i bankarstvo
- H. Političke stranke, društveno-političke organizacije i sindikati
- I. Društva, udruge, udruženja
- J. Vjerske ustanove
- K. Vlastelinski, obiteljski i osobni arhivski fondovi
- L. Zbirke izvornoga arhivskoga gradiva
- M. Zbirke dopunskih preslika arhivskoga gradiva

Pisma ovlaštenih mjernika nalaze se pod A, tj. među gradivom Upravnih i javnih službi. To se gradivo dalje dijeli na neobičan način. Npr. postoji gradivo označeno s A.1. i A.1.2., a nema onoga označenoga s A.1.1. Zatim, postoji gradivo označeno s A.1.2.2. i A.1.2.4., a nema onoga označenoga s A.1.2.3. itd. To je pomalo zbunjujuće, ali vjerojatno je za to postojao razlog.

Unatoč tome, nije teško pronaći pisma ovlaštenih mjernika. Treba uočiti ovaj daljnji slijed podjele gradiva:

- A. Upravne i javne službe
 - A. 1. Upravne i javne službe do 1848.
 - A. 1. 2. Mletačka uprava u Dalmaciji i Istri do 1797.
 - A. 1. 2. 2. Mletačka pokrajinska uprava do 1797.

Zatim slijedi daljnja podjela na 10 tema, u okviru koje se pod rednim brojem 7 nalazi:

[0007] Mletački katastar. Pisma vještaka mjernika (Lettere agrimensores periti) – Zadar (1597–1797); 1706-1797: svež. 13; 0,4 Sl.

Međutim, iako je to tako prema Pregledu arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske (Kolanović 2006), stvarnost je drukčija. Naime, u DAZ-u pisma ovlaštenih mjernika nisu sistematizirana i unesena u popis prema arhivskim standardima, već to gradivo nalazimo popisano u tzv. sumarnom inventaru. Taj sumarni inventar koji se odnosi na pisma ovlaštenih mjernika sastoji se od knjige (bilježnice) s naslovom *Šibenski notarski općinski arhiv* i bilješka na papiru na tri stranice. Knjiga koja nosi naslov *Šibenski notarski općinski arhiv* nije nikakva zbirka već pomoćno arhivsko sredstvo, odnosno interni katalog Arhiva za lakše snalaženje. S druge strane, naslov ne odgovara sadržaju jer su tu popisani sadržaji koji nemaju nikakve veze s navedenim naslovom. Zbog toga knjiga i nije unesena u Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske (Kolanović 2006) jer je riječ o pomoćnom

arhivskom sredstvu u rukopisu, napisanom šezdesetih godina 20. stoljeća. Bilješka, također pisana rukom, nastala je kao pomoćno sredstvo za lakše snalaženje ili kao vodič u rukopisu.

Pomoćna arhivska sredstva (bilježnica, bilješka) trebala bi u budućnosti biti prenesena u digitalni zapis, čime bi nastao katalog za lakše snalaženje, a potpuna katalogizacija dobila bi se popisivanjem svakog pisma ovlaštenih mjernika prema arhivističkim normama.

Sadržaj bilješke

NAZIV ZBIRKE: Katastarske knjige i mape, spisi vještaka mjernika, geografske i druge karte, krokiji, crteži, nacrti i slike.

VREMENSKI RASPON: 17–20. st.

KOLIČINA: 1924 svež. sv. komada i omota

STUPANJ SREĐENOSTI I OČUVANOSTI:
Sređeno u cijelosti i djelomično sačuvano

SERIJE: Knjige, spisi, mape:

1. Katastarske knjige / Catastici / 17–18. st. / 71 sv.
2. Pisma vještaka mjernika / Lettere agrimensores periti / 1706-1797 / 13 svež.
3. Katastarske mape / Mape Grimani / 18. st. / 521 kom. 3 toma
4. Knin, skice katastarskih mapa / 1709–1756 / 1 omot
5. Imotski, skice katastarskih mapa / 1725 / 2 omota
6. Skice katastarskih mapa kupljene od obitelji Kurir / 18–19. st. / 239 kom.
7. Katastarske mape kupljene od Ivana Pouchie / 19. st. / 549 kom.
8. Geografske i druge karte, regulacije rijeka, katastarske mape, slike i dr. / 18–20. st. / 334 kom.
9. Nacrti građevinskih objekata / 19–20. st. / 149 kom.

JEZIK I PISMO: talijanski, njemački, latinica

Kolekcije geografskih i drugih karata otkupljene su od pojedinih obitelji ili su se pak zatekle među spisima Namjesništva.

Sadržaj knjige (bilježnice) *Šibenski notarski općinski arhiv*

U *Šibenskom notarskom općinskom arhivu – Katastri 17. i 18. st.* nalazi se popis knjižica ovlaštenih mjernika (sl. 1). U tom popisu stranice nisu numerirane. Dimenzije korica i svih stranica su 45 cm x 34 cm. Od 1. do 33. stranice odnose se na Šibenski općinski arhiv, nakon čega su tri stranice prazne i onda slijede dvije stranice koje se odnose na popis pisama ovlaštenih mjernika. Slijede *Turske isprave* na dvije stranice. Posljednjih 16 stranica odnosi se na *Katastre Dalmacije iz 17. i 18. st.*

Na stranicama koje se odnose na popis mjernika nalazi se naslov: *Agrimensores periti*. Popis donosi podjelu na kutije i sveske. U popisu se navode 3 kutije i za svaku kutiju pripadajući svesci, te godina. Prema tom popisu stanje je ovakvo.

Pages referring to the list of land surveyors are titled: *Agrimensores periti*. The list describes the classification into boxes and bundles. It also mentions 3 boxes and matching bundles for each of them, as well as year. The list states as follows:

The first box contains five bundles

Bundle 1; cardboard cover, title: Lettere di Periti dalm., no. 1–43, 1706–1707.

Bundle 2; paper cover, title: Vendramini dall'anno 1708 all'anno 1710 – Fibra lettere di Periti Agrimensori, no. 44–108, 1708–1710.

Bundle 3; paper cover, title: Dall'anno 1726 all'anno 1750, no. 109–116, 1726–1750.

Bundle 4; cardboard cover, title: Volume di lettere di Periti et altri sul proposito de riparti di terre in Zara e Knin Generalato Ecc. Grimani 1755–1756, no. 117–272, 1755–1756.

Bundle 5; listed at the end and marked that it belongs into the first box, which is why the numbers following were crossed and corrected.

Paper cover. Title: Escore del Porto di Zara. Codulmer 1769.

36

Broj vezika		S A D R Ž A J	Godina	PRIMJEDBA
		<i>Agrimensores periti</i>		
	<i>KUTINA</i>			
1	<i>1</i>	-Korice karton - Nalov: Lettere di Periti da la 1-43 - Dall'anno 1-43 -	1706-1707	
2		-Korice od papira - Nalov: Vendramini dall' anno 1708 all'anno 1710 - Fibra Lettere di Periti Agrimensori - da la 44-108 -	1708-1710	
3		-Korice od papira - Nalov: Dall'anno 1726 all'anno 1750 - da la 109-116 -	1726-1750	
4		-Korice karton - Nalov: Volume di lettere di Periti et altri sul proposito de riparti di terre in Zara e Knin Generalato Ecc. Grimani 1755-1756-272	1755-1756	
5	<i>2</i>	-Korice karton - Nalov: Fibra lettere di scriti e sempre nel Generalato ecc. del ecc. di Giacomo Godolmer 1769 in Zara et Albanija, comincia la 2. pagina 1769 - da la 499-504	1769	
6		-Korice karton - Nalov: Lettere di Periti e lettere generalato H. H. Toman 1777-1778 - da la 339-422 -	1777-1778	
7		-Korice karton - Nalov: Periti e Perigoni generalato Paolo Boldi 1780-1783 - da la 423-489	1780-1783	
8	<i>3</i>	-Korice karton - Nalov: Lettere Periti e Altri generalato F. F. F. 1783-1784 da la 490-504	1783-1784	

Fig. 1. List of land surveyors' booklets (State Archive Zadar)
Sl. 1. Popis knjižica ovlaštenih mjernika (Državni arhiv Zadar)

Isto, et Civitate sig. sig. Civitate

1

In ordine alla recente commissione dell'Es. di on. Feb. pastato; mi son comparso Io sottoscritto
 a Paestotiana con Bartolo Agostini, Pietro Ruti, Cosmo Laurentini, e Tomaso Pastori Pat. Agostini
 quali furono da me la mattina prima esser invitati, ordinando al Rossi, e Paroni che
 prendono in disegno uno di una parte, e l'altro dall'altra tutto lo spazio di terra che resta
 in quella vicinanza. Impiegati questi scelti mi parve con il sig. Tommaso
 Agostini Agostini, e Laurentini in Qualche un momento il confine contrattato tra loro
 e l'abitato e la linea del mare, e un altro terreno. E per poterli a produrre la
 littorale con le sue camminate per grotte e spiaggia del mare con il confine per
 questione avuta a cui altri hanno incaminate, ma non volendo esserli di impedimento di
 tempo per non indugiarsi con le notizie di notte, come e seguito a me di stare da
 loro, e pure perché non bastava l'istruimento scritto, e la debita spiegazione, per
 questo e stato necessario di far per sig. tutte l'altre opere, che si son fatte.
 Ho per delimitato il confine per tutto l'abitato Paestotiano, e quello per tutto lo spazio
 per tutto con la debita annotazione per tutto portandosi il tutto con i riflessi di
 questa natura alla più convenevole deliberazione.
 Stabilisco questa Circoscrizione, e della Partenza di Paestotiana in un lato di campagna
 ma la Partenza di Loro Vicinia, a cui fu incaminate il fine di unire per certezza,
 la di cui direzione si è fatta, dall'altro si sono seguiti a cui fu imposto
 il Laurentini di unire per proporzioni le due incaminate. C'è quanto detto
 sono costati nell'Ordinario del Partimento di Paestotiana per raccogliere tutto lo spazio

Fig. 2. Letter no. 1 in bundle 1 (State Archive Zadar)
 Sl. 2. Pismo br. 1 u prvom svesku (Državni arhiv Zadar)

The second box contains three bundles

Bundle 6; cardboard cover, title: Filza lettere di periti e disegni nel Generalateo III.^{mo} ed Ecc.^{mo} Sig. Giacomo Grodnogo prov. Gen. in Dalm. et Albania, commincio li 2 gigno 1775 e termino, no. 274–338.

Bundle 7; cardboard cover, title: Lettere di periti e Disegni generalato Hlaise Foscari 1777–1778, no. 339–429, 1777–1778.

Bundle 8; cardboard cover, title: Periti e Disegni general Paolo Boldei 1780–1783, no. 427–489, 1780–1783.

The third box contains five bundles

Bundle 9; cardboard cover, title: Lettere Periti e disegni gener. Franc. Falier 1783–1786, no. 490–506, 1783–1786.

Bundle 10; cardboard cover, title: Lettere Periti gener Angelo Memmo 1786–1780, no. 507–542, 1786–1789.

Bundle 11; cardboard cover, title: Lettere dei Periti 1790–1792, no. 543–586, 1790–1792.

Bundle 12; cardboard cover, title: Lettere Periti gener. Marin Aloise 1794, no. 587–654, 1794.

38 Bundle 13; cardboard cover, title: Filza lettere perito pod gener. Prov. Querini 1795–1797, no. 658–674, 1795–1797.

After reviewing land surveyors' letters (Mirošević, 2008), it was confirmed that the letters were classified

into bundles, as specified in the list of *Šibenski notarski općinski arhiv*. There are 13 bundles altogether.

Bundle one

It contains letters from no. 1 to 43. All the letters' size is 30'20 cm. Each letter was afterwards numbered in red. There is no map attached to any of the letters in the first bundle (Fig. 2). Two public surveyors signed letter no. 18: Bartolo Aquisini and Tomaso Pasconi.

Bundle two

The second bundle includes letters from no. 44 to 108. The size is 30 x 20 cm and it has no maps. The bundle title corresponds to the one listed in *Šibenski notarski općinski arhiv*. It has a paper cover (Fig. 3). Four public surveyors signed the letter no. 53: Bartolo Albari, Giuseppe Alimari, Bartolomico Aqustini and Tomaso Pasconi.

Bundle three

This bundle contains letters from no. 109 to 116. It has a paper cover and no maps attached. Letters' size is 31 x 22 cm. All the letters were signed by one land surveyor, whose signature is quite illegible, i.e. only the first part of the signature is legible: Gio, which implies that the public land surveyor was Gio Petro Perier. The letters refer to the areas of Knin and Drniš.

Bundle four

This one comprises letters for the areas of Zadar and Knin. It has a cardboard cover, size 30 x 23 cm and letters from no. 117 to 272. The bundle was classified into 11 sets and several individual letters.

The first set includes a survey for the Zadar area. All the letters were signed by land surveyor Pierro Ganassa. The set contains letters from no. 117 to 147.

The second set includes survey of Zadar area. All the letters were signed by land surveyor Giuseppe Grandis. The set contains letters from no. 148 to 173.

The third set comprises letters from no. 174 to 205. Land surveyor was Alessandro Barbier.

The fourth set deals with letters from no. 206 to 212. The land surveyor was Filippo Magliacich. This sequence continues with letters not distributed into sets. These refer to the areas of Raštane, Galovac, Stankovac and Vrana.

The fifth set contains three letters and land surveyors were Pierro Ganassa and Filippo Magliacich.

All three letters in the sixth set were signed by land surveyor Pietro Signoretti.

Four letters in the seventh set were signed by land surveyor Pietro Matteuzzi.

The eighth set refers to the area of Knin. It compiles letters from no. 237 to 250. Land surveyors were: Giorgio Cattaneo, Francesco Galatiano, Giuseppe Grandis, and Filippo Defrateo.

Letters no. 251, 252, 253 and 254 are separated and signed by Pietro Signoretti.

Fig. 3. Bundle two (State Archive Zadar)
Sl. 3. Drugi svezak (Državni arhiv Zadar)

U prvoj kutiji nalazi se pet svezaka

1. svezak; korice od kartona, naslov: Lettere di Periti dalm., br. 1–43, 1706–1707.
2. svezak; korice od papira, naslov: Vendramini dall'anno 1708 all'anno 1710 – Fibra lettere di Periti Agrimensori, br. 44–108, 1708–1710.
3. svezak; korice od papira, naslov: Dall'anno 1726 all'anno 1750, br. 109–116, 1726–1750.
4. svezak; korice od kartona, naslov: Volume di lettere di Periti et altri sul proposito de riparti di terre in Zara e Knin Generalato Ecc. Grimani 1755–1756, br. 117–272, 1755–1756.
5. svezak; naveden je na kraju popisa i naznačeno je da pripada u prvu kutiju pa su zbog toga sljedeći brojevi križani i ispravljani.

Korice su od kartona. Naslov: Escore del Porto di Zara. Condulmer 1769.

U drugoj kutiji su tri sveska

6. svezak; korice od kartona, naslov: Filza lettere di periti e designi nel Generalateo III.^{mo} ed Ecc.^{mo} Sig. Giacomo Grodnogo prov. Gen. in Dalm. et Albania, commincio li 2 gigno 1775 e termino, br. 274–338.
7. svezak; korice od kartona, naslov: Lettere di periti e Disegni generalato Hlaise Foscari 1777–1778, br. 339–429, 1777–1778.
8. svezak; korice od kartona, naslov: Periti e Disegni general Paolo Boldei 1780–1783, br. 427–489, 1780–1783.

U trećoj kutiji je pet svezaka

9. svezak; korice od kartona, naslov: Lettere Periti e disegni gener. Franc. Falier 1783–1786, br. 490–506, 1783–1786.
10. svezak; korice od kartona, naslov: Lettere Periti gener Angelo Memmo 1786–1789, br. 507–542, 1786–1789.
11. svezak; korice od kartona, naslov: Lettere dei Periti 1790–1792, br. 543–586, 1790–1792.
12. svezak; korice od kartona, naslov: Lettere Peritti gener. Marin Aloise 1794, br. 587–654, 1794.
13. svezak; korice od kartona, naslov: Filza lettere perito pod gener. Prov. Querini 1795–1797, br. 658–674, 1795–1797.

Pregledom pisama ovlaštenih mjernika utvrđeno je (Mirošević, 2008) da su pisma podijeljena u sveske kako je navedeno u popisu u *Šibenskom notarskom općinskom arhivu*, tj. pisma su podijeljena u 13 svezaka.

Prvi svezak

Sadrži pisma od broja 1 do 43. Dimenzije svih pisama su 30 cm x 20 cm. Naknadno je na svakom pismu crvenom bojom označen broj pisma, tj. numeracija. U prvom svesku ni jednom pismu nije priložena karta. Većina pisama je u formi jednolista. Sva pisma su dobro sačuvana i moguće ih je pročitati (sl. 2). Pismo pod brojem 18 potpisuju dva mjernika: Bartolo Aqusini i Tomaso Pasconi.

Drugi svezak

U drugom svesku su pisma od broja 44 do 108. Dimenzije pisama su 30 cm x 20 cm. U svesku nema priložene nijedne karte. Naslov sveska je kako je navedeno u popisu Šibenskog notarskog općinskog arhiva. Korice su od papira (sl. 3). Pismo pod brojem 53 potpisuju četiri mjernika: Bartolo Albari, Giuseppe Alimari, Bartolomico Aqustini i Tomaso Pasconi.

Treći svezak

Treći svezak sadrži pisma od broja 109 do 116. Svezak ima korice od papira, nema priloženih karata. Dimenzije pisama su 31 cm x 22 cm. Sva pisma potpisuje jedan mjernik, čiji je potpis jako nečitljiv. Naime, razumljiv je samo prvi dio potpisa: Gio, vjerojatno je riječ o mjerniku koji se zvao Gio Pietro Perier. Pisma se odnose na područje Knina i Drniša.

Četvrti svezak

Četvrti svezak sadrži pisma za područje Zadra i Knina. Korice su kartonske, dimenzija 30 cm x 23 cm. Sadrži pisma od broja 117 do 272. Svezak je podijeljen na 11 manjih svežnjica i više pojedinačnih pisama.

Prvi svežnjic donosi izmjere za područje Zadra. Sva pisma potpisao je mjernik Pierro Ganassa. Svežnjic uključuje pisma od broja 117 do 147.

Drugi svežnjic donosi izmjere za područje Zadra. Sva pisma potpisao je mjernik Giuseppe Grandis. Svežnjic uključuje pisma od broja 148 do 173.

Treći svežnjic su pisma od broja 174 do 205. Autor tih pisama je Alessandro Barbier.

Četvrti svežnjic su pisma od broja 206 do 212. Autor pisama je Filippo Magliacich.

Slijede pisma koja nisu ni u jednom posebnom svežnjicu. To su pisma od broja 213 do 226. Upućena su za područja Raštane, Galovac, Stankovac i Vrana.

Peti svežnjic sadrži tri pisma, mjernici su Pierro Ganassa i Filippo Magliacich.

Šesti svežnjic sadrži tri pisma koja potpisuje mjernik Pietro Signoretta.

Sedmi svežnjic sadrži četiri pisma, a potpisuje ih mjernik Pietro Matteuzzi.

Osmi svežnjic donosi pisma za područje Knina. Sadrži pisma od broja 237 do 250. Ovlašteni mjernici i autori pisama iz toga svežnjica su: Giorgio Cattaneo, Francesco Galatiano, Giuseppe Grandis, Filippo Defrateo.

Pisma broj 251, 252, 253 i 254 su zasebna, a potpisuje ih Pietro Signoretta.

Deveti svežnjic sadrži tri pisma koja potpisuje Piero Currir. Pisma su za područje Knina i Drniša.

Deseti svežnjic sadrži samo pismo broj 258. Mjernik je Pierro Ganassa.

Jedanaesti svežnjic sadrži pisma od broja 259 do 272. Mjernici su Pierro Ganassa, Filippo Magliacich i Lunardo Balbi.

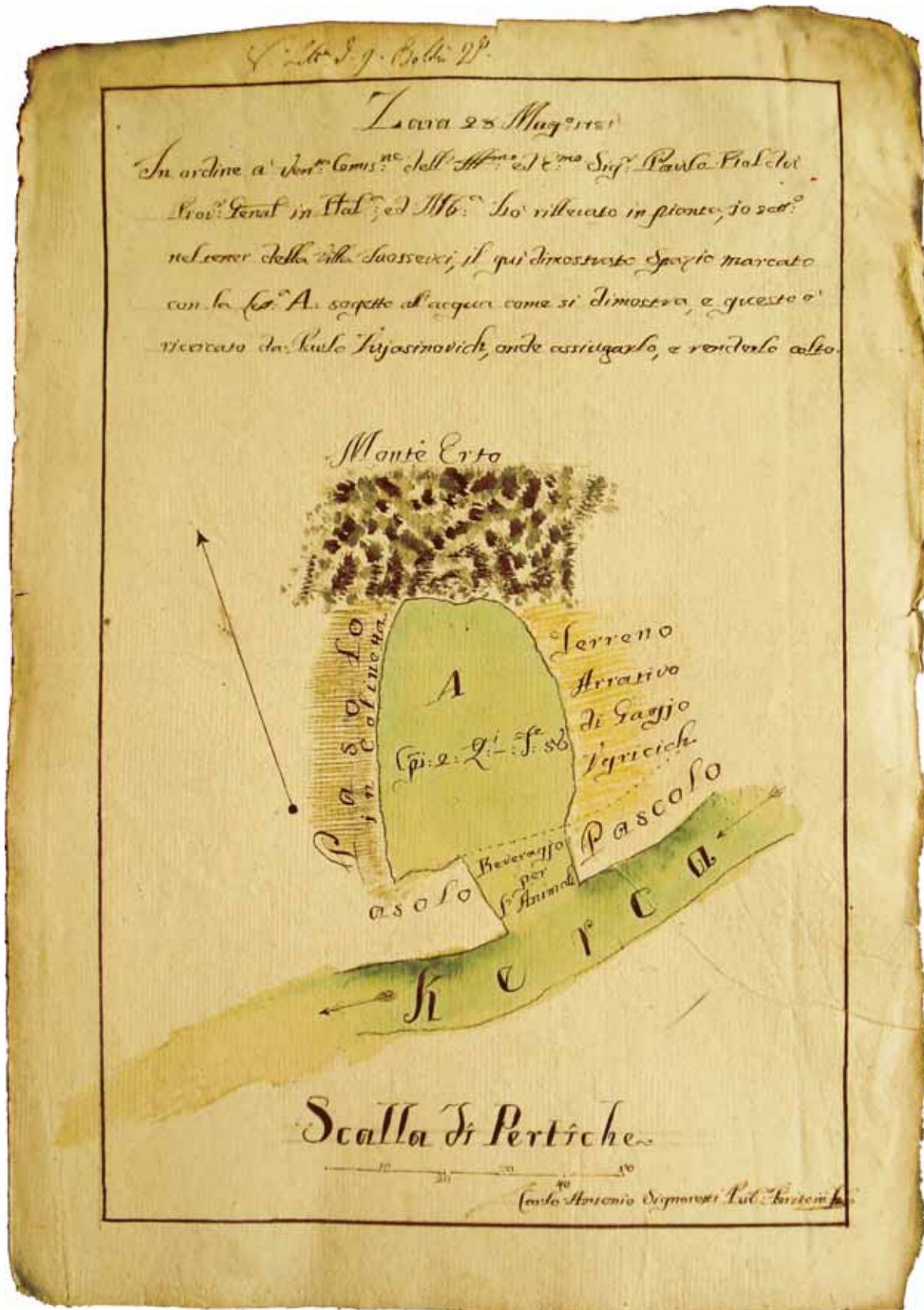

Fig. 4. Property map, enclosed with letter no. 438 (State Archive Zadar)
 Sl. 4. Karta posjeda, priložena uz pismo br. 438. (Državni arhiv Zadar)

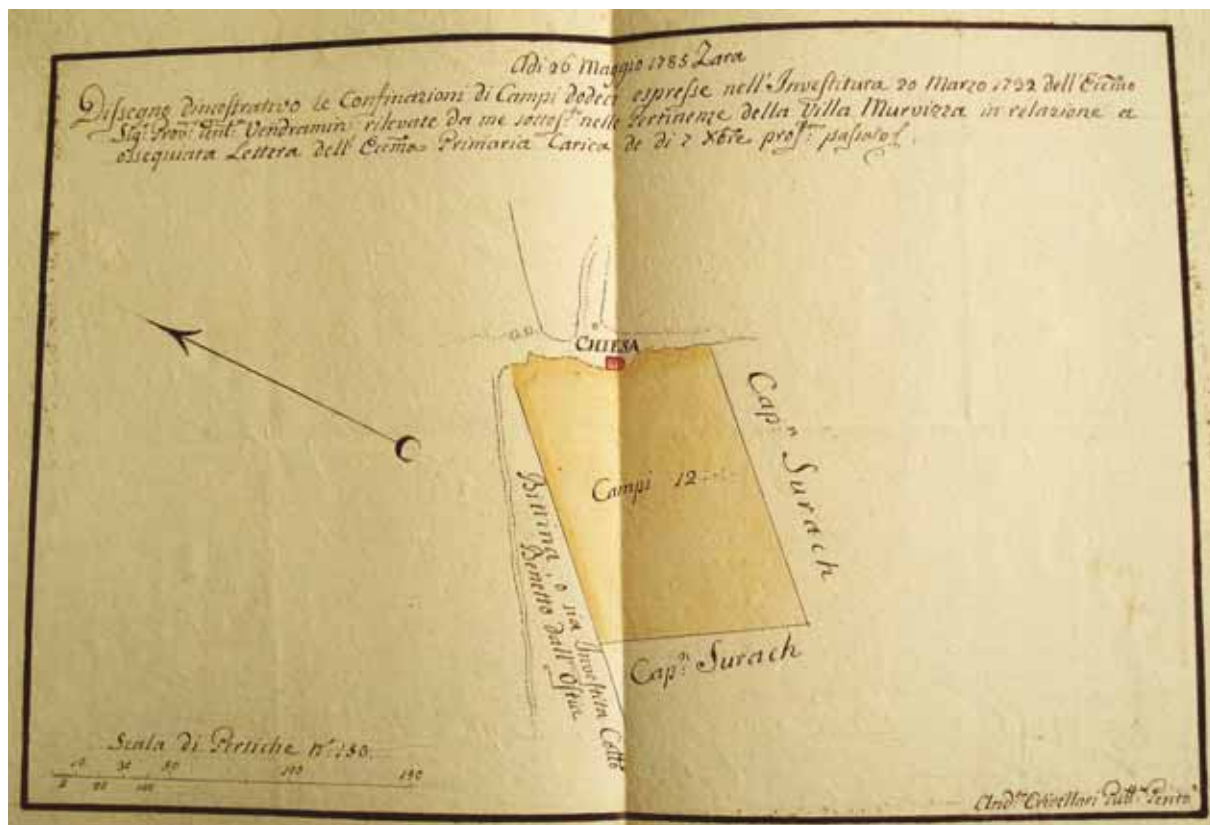

Fig. 5. Property map, enclosed with letter no. 506 (State Archive Zadar)

Sl. 5. Karta posjeda, priložena uz pismo br. 506. (Državni arhiv Zadar)

Peti svezak

Peti svezak sastoji se od samo jednog pisma. Korice su kartonske. Dimenzije pisma su 28 cm x 20 cm. Zbog nečitljivosti rukopisa nije moguće utvrditi tko je autor toga pisma.

Šesti svezak

Sadrži pisma od broja 274 do 338. Korice su kartonske. Dimenzije korica su 31 cm x 22 cm. U svesku nema priloženih karata. Najveći broj pisama, njih 32, potpisuje mjernik Pietro Signoretti.

Sedmi svezak

Sedmi je svezak od broja 339 do 426. Korice su kartonske. Dimenzije pisama su 30 cm x 20 cm. U tom svesku nema priloženih karata.

Osmi svezak

U tom su svesku pisma od broja 427 do 489. Korice su kartonske, većina pisama je dvolisna. Dimenzije su 31 cm x 22 cm. Najviše pisama potpisuje mjernik Carlo Antonio Signoretti.

U svesku se nalazi mali svezak s pismom br. 437 i kartom. Pismo, koje je potpisao mjernik Carlo Antonio Signoretti, dosta je uništeno i slabo čitljivo. Karta je nepravilnih dimenzija i jako zgužvana. Crtež prikazuje posjede.

U pismu br. 438 nalazi se karta (sl. 4). Mjernik je Carlo Antonio Signoretti, koji potpisuje i kartu. U pismu navodi da je otišao na posjed obitelji Ivosevich i predočio točan plan tog posjeda na karti. Navodi da se njegova izmjera ne slaže s katastrom iz 1709. godine. Pozvan je na teren zbog problema oko javnog pojila za stoku, koji je i naznačen na karti. Papir, crtano rukom, u boji, dimenzije 31 cm x 22 cm.

Deveti svezak

U svesku su pisma od broja 490 do 506. Kartonske korice, dimenzije pisama su 31 cm x 22 cm. Najviše pisama u ovom svesku potpisuje mjernik Andrea Crivellari.

U pismu pod brojem 506 priložena je karta (sl. 5). Pismo i kartu potpisuje mjernik Andrea Crivellari. U pismu daje osvrt na posjed koji se sastoji od dvanaest polja u Murvici. Susreo se sa susjedima okolnih posjeda koji su posvjedočili o promjeni imena terena. Tako je pojam Nome di Bitina tijekom vremena promijenjen u Cotto Beneto, a u konačnici u Benetina. Papir, crtano rukom, u bojama, vel. 32 cm x 23,5 cm.

Deseti svezak

U desetom svesku su pisma od broja 507 do 542. Korice su kartonske. Dimenzije su 30 cm x 22 cm. Mjernik Carlo Antonio Signoretti u tom svesku potpisuje najveći broj pisama.

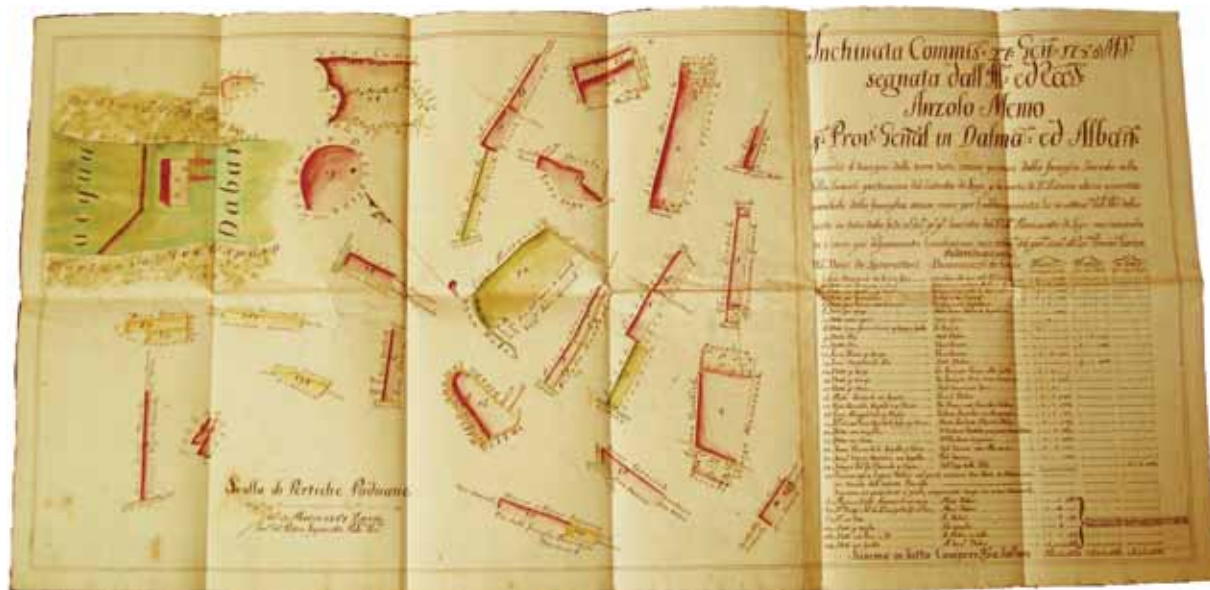

Fig. 6. Property map, enclosed with letter no. 508 (State Archive Zadar)

Sl. 6. Karta posjeda, priložena uz pismo br. 508. (Državni arhiv Zadar)

42

The ninth set has three letters signed by Piero Currir. These are for the areas of Knin and Drniš.

The tenth set has only one letter, no. 258. Land surveyor was Pierro Ganassa.

The eleventh set includes letters from no. 259 to 272. Land surveyors were Pierro Ganassa, Filippo Magliacich and Lunardo Balbi.

Bundle five

The fifth bundle contains only one letter. It has a cardboard cover. The letter's size is 28 x 20 cm. Due to illegibility of handwriting, it was not possible to determine the author of the letter.

Bundle six

This bundle compiles letters from no. 274 to 338 and it has a cardboard cover. The cover size is 31 x 22 cm and the bundle has no maps attached. The majority of letters, 32 of them, were signed by a land surveyor Pietro Signoretti.

Bundle seven

The seventh bundle includes letters from no. 339 to 426. It has a cardboard cover. The letters' size is 30 x 20 cm. This bundle has no maps attached.

Bundle eight

It contains letters from no. 427 to 489. The bundle has a cardboard cover and the majority of letters are in two sheets. The size is 31 x 22 cm. Most letters were signed by land surveyor Carlo Antonio Signoretti. There is a small set with letter no. 437 and a map in this bundle. The letter is damaged and rather illegible. The map is irregular in size and rather wrinkled. The drawing depicts estates.

In the letter no. 438 there is a map (Fig. 4). Land surveyor was Carlo Antonio Signoretti, who also signed

the map. In the letter, he states he had visited the estate of family Ivosevich and presented an exact plan of this estate on the map. He states his survey did not correspond to the cadastre from 1709. He was called upon in the field because of certain problems involving public livestock watering place, which was indicated on the map. Paper, drawn by hand, in colour, size 31 x 22 cm.

Bundle nine

Bundle nine contains letters from no. 490 to 506. It has a cardboard cover, letters' size is 3122 cm. Most letters were signed by land surveyor Andrea Crivellari.

Letter no. 506 has a map attached (Fig. 5). Both the letter and the map were signed by land surveyor Andrea Crivellari. In the letter, he reviews the property in Murvica which consisted of 12 fields. He met inhabitants of the neighbouring villages who witnessed the change of the field's name. That is how over a period of time the term Nome di Bitina was transformed into Cotto Beneto and later on into Benetina. Paper, drawn by hand, in colour, size 32 x 23.5 cm.

Bundle ten

The tenth bundle compiles letters from no. 507 to 542. It has a cardboard cover, the size is 3022 cm. Land surveyor Carlo Antonio Signoretti signed the majority of letters.

Letter no. 508 has a map attached (Fig. 6). The letter and the map were signed by a land surveyor Pietro Signoretti. A property which had once been in the possession of the Beccalo family in the region of Zaseoci is mentioned in the letter. The letter also notes the presence of all the people involved in land surveying. Thirty two pieces of land were surveyed and their boundaries established. It is stated in the letter that Ivan Mangierato demanded a larger piece of land because he had been cultivating most of it. The map contains a list of employees. Paper, drawn by hand, in colour, size 91 x 45 cm.

Fig. 7. Property map, enclosed with letter no. 509. Signed by Carlo Antonio Signoretti (State Archive Zadar)

Sl. 7. Karta posjeda uz pismo 509, koje potpisuje Carlo Antonio Signoretti (Državni arhiv Zadar)

Fig. 8. Cadastral plan, enclosed with letter no. 509. Author: Pietro Signoretti (State Archive Zadar)
Sl. 8. Katastarski plan, uz pismo 509, autor Pietro Signoretti (Državni arhiv Zadar)

Letter no. 509 has three maps attached, all of them depicting the area of Nin (Fig. 7, 8 and 9). In this letter, land surveyor and author of two maps was Carlo Antonio Signoretti, and of one map Pietro Signoretti. The letter states the committee came out in the field. A topographic map of this territory came out in the field. The surveyor states the map also existed in the General Archive and mentions the damage caused by the fire above Rašinovac woods that he wanted to identify. Furthermore, he also mentions two witnesses and two recording secretaries who came out in the field immediately after the fire. The map contains drawings of the main winds. Paper, drawn by hand, in colour, size 31 x 43 cm.

The map is on the letter. It shows properties. Land parcels are numbered on the map, each parcel belonging to a certain family, the list of which is also been enclosed. Paper, drawn by hand, in colour, size 31 x 22 cm.

Bundle eleven

It has a paper cover, size 31 x 22 cm. This bundle contains letters from no. 543 to 586. There are no maps attached.

Bundle twelve

It has a cardboard cover. The size is 31 x 22 cm. It compiles letters from no. 587 to 657. There are no maps attached. Two land surveyors signed letter no. 592, Carlo Filippi and Carlo Antonio Signoretti.

Bundle thirteen

The last bundle has no maps attached. The bundle contains letters from no. 658 to 674. The size is 31 x 22 cm. It has a cardboard cover.

5. List of all land surveyors whose letters have been preserved in the State Archive in Zadar and refer to the Venetian administration in Dalmatia until 1797

All the land surveyors and the number of letters they signed are listed in Table 2, which suggests the majority of letters (114) was written by land surveyor Carlo Antonio Signoretti. A considerable number was written by Pietro Signoretti (97) and Giuseppe Grandis or Grandy (60). Some letters were signed by two or more land surveyors.

Three of all the listed land surveyors enclosed maps with their letters, the content of which was analyzed in the previous chapter. Land surveyor Pietro Signoretti enclosed four maps with his letter, Carlo Antonio two and Andrea Crivellari one map.

Fig. 9. Drawing of Nina, enclosed with letter no. 509. Signed by Carlo Antonio Signoretti. Paper, drawn by hand, in colour, size 31 x 22 cm (State Archive Zadar)

Sl. 9. Crtež Nina, uz pismo 509, koje potpisuje Carlo Antonio Signoretti. Papir, crtano rukom, u boji, vel. 31 cm x 22 cm (Državni arhiv Zadar)

U pismu pod brojem 508 priložena je karta (sl. 6). Pismo i kartu potpisuje mjernik Pietro Signoretti. U pismu se navodi posjed koji je nekad bio u obitelji Beccalo u okrugu Zaseoci. Nabrajaju se svi prisutni koji sudjeluju u mjerenju. Izmjerena su 32 dijela i određene njihove granice. Zatim se navodi da Ivan Mangierato zahtijeva veći dio zemlje jer je on najviše zemlje i obrađivao. Na karti se nalazi popis zaposlenika. Papir, crtano rukom, u bojama, vel. 91 cm x 45 cm.

U pismu pod brojem 509 priložene su tri karte (sl. 7–9). Sve tri karte prikazuju područje Nina. U pismu mjernik i autor dviju karata je Carlo Antonio Signoretti, a jedne Pietro Signoretti. U pismu se navodi da je komisija izašla na teren. Uz pismo se prilaže topografski nacrt toga područja, navodi da taj nacrt postoji i u generalnom arhivu. U pismu se dalje govori o šteti koju se želi utvrditi iznad dijela šume Rašinovac, a koja je nastala zbog požara. Navode se dva svjedoka i dva zapisničara koji su odmah nakon požara došli utvrditi štetu. Na karti su ucrtani glavni vjetrovi. Papir, crtano rukom, u boji, vel. 31 cm x 43 cm.

Karta se nalazi na pismu. Prikazuje posjede. Parcele na karti označene su brojevima, svaki posjed pripada određenoj obitelji čiji popis je također naveden. Papir, crtano rukom, u boji, vel. 31 cm x 22 cm.

Jedanaesti svezak

Korice su papirnate, dimenzija 31 cm x 22 cm. U svesku su pisma od broja 543 do 586. Priloženih karata nema.

Dvanaesti svezak

Kartonske korice. Dimenzije 31 cm x 22 cm. U tom su svesku pisma od broja 587 do 657. Nema priloženih karata. U pismu pod brojem 592 potpisana su dva mjernika: Carlo Filippi i Carlo Antonio Signoretti.

Trinaesti svezak

U posljednjem svesku nema priloženih karata. Svezak sadrži pisma od broja 658 do 674. Dimenzije su 31 cm x 22 cm. Korice su kartonske.

5. Popis svih mjernika čija se pisma čuvaju u DAZ-u, a odnose se na mletačku upravu u Dalmaciji do 1797.

U tablici 2 naveden je popis svih mjernika i broj pisama koje potpisuju. Iz tablice je vidljivo da je najveći broj pisama (114) sastavio mjernik Carlo Antonio Signoretti. Veći broj pisama sastavili su Pietro Signoretti (97) i Giuseppe Grandis ili Grandy (60). Nekoliko pisama potpisuje više mjernika.

Od navedenih mjernika trojica su uz svoja pisma priložili karte sadržaj kojih je analiziran u prethodnom poglavlju. Mjernik Pietro Signoretti uz pisma prilaže četiri karte, Carlo Antonio Signoretti dvije karte, a Andrea Crivellari jednu kartu.

Table 2. Alphabetical list of all the land surveyors and the numbers of letters they signed. Letters are kept at the State Archive in Zadar and refer to the Venetian administration in Dalmatia until 1797

Tablica 2. Abecedni popis svih mjernika i broj pisama koja potpisuju, a koja se čuvaju u DAZ-u i odnose se na mletačku upravu u Dalmaciji do 1797. godine

Ordinal number Redni broj	Land surveyor Mjernik	Number of letters signed Broj potpisanih pisama
1.	Albari (Albori), Bartolo	11
2.	Alemanino, Giuseppe	1
3.	Alimari (Alimavi), Giuseppe	11
4.	Aqustini (Aquisini), Bartolomico (Bartolo)	13
5.	Balbi, Lunardo	5
6.	Barbieri, Alessandro	32
7.	Battista, Lamozzini Giovanni	8
8.	Benoni, Antonio	2
9.	Cattaneo, Giorgio	7
10.	Corir, Franco Anto	14
11.	Corir (Corrir), Pietro	7
12.	Crivellari, Andrea	33
13.	Currir, Pietro	3
14.	Defrateo, Filippo	2
15.	Filippi, Carlo	10
16.	Galatiano, Francesco	1
17.	Ganassa, Pierro	50
18.	Ganessa, Luiso	1
19.	Giaxich, Antonio	13
20.	Gio, Pietro Perier	8
21.	Gironci, Ivan	1
22.	Grandi, Franco de	6
23.	Grandis (Grandy), Giuseppe	60

Ordinal number Redni broj	Land surveyor Mjernik	Number of letters signed Broj potpisanih pisama
24.	Inontalboti (Inntalboti), Giacomo	2
25.	Licini, Lorenzo	22
26.	Magliacich (Mugliacich), Filippo	11
27.	Matteuzzi, Pietro	4
28.	Mingoni, Batta	2
29.	Nachich, Stefano	1
30.	Nachich, Tente Giannicolo	3
31.	Palatiano, Francesco	1
32.	Pasconi, Arcangelo	1
33.	Pasconi, Tomaso	12
34.	Radali, Marco	1
35.	Refrateo, Batta	37
36.	Rosa, Pompeo	24
37.	Signoretti, Carlo Antonio	114
38.	Signoretti, Pietro	97
39.	Verigo (Venigo), Battista (Batta)	13
40.	Vuconich, Mattio	2
41.	Zanentini, Cosmo	29
42.	Zappich, Batta	5
43.	Zavoreo, Francesco	1
44.	without signature / bez potpisa	6
45.	illegible signature / nečitljiv ili nerazumljiv potpis	6

46

6. Conclusion

Land surveyors' letters were sent to the General Regent from the field. Bearing their contents in mind, the letters show complexity and dynamics of demogeographical processes in Dalmatia during the period of Venetian administration, which originated as a result of new land acquisition by the Venetian Republic. Very frequent border changes between Venetian and Turkish properties resulted in territorial and judicial disputes and changes in the area of Dalmatia and especially Dalmatian Zagora. The newly acquired land also meant new territorial organization of landowners, serves, state property and ownership rights as well as immigration.

Such frequent historical changes resulted in unsolved ownership and disarrangement in the cadastral records. The constant need for mapping and surveying has been confirmed by almost seven hundred letters describing even the smallest changes in the area. Surveyors' letters, kept at the State Archive in Zadar, as well as maps attached to certain letters, played a significant part in resolving border disputes and establishing properties.

The paper explains the manner in which these letters were preserved at the State Archive in Zadar (DAZ), their quantity, organization, contents, who their authors were and finally which letters contain attached maps. It is a valuable collection which needs to be explored further in the future.

6. Zaključak

Pisma ovlaštenih mjernika upućivana su providuru s terena. Svojim sadržajem ona pokazuju složenost i dinamiku demogeografskih procesa na prostoru Dalmacije u doba mletačke uprave kao posljedice stjecanja novoga zemljišta Mletačke Republike. Česta promjena granice između mletačkih i turskih posjeda imala je za posljedicu teritorijalne i imovinsko-pravne promjene na prostoru Dalmacije, a posebno na prostoru Dalmatinske zagore. Nove stečevine značile su i novi ustroj vlasnika, kolonata, državnog posjeda i neutvrđeno vlasništvo zemljišta te doseljavanje stanovništva.

Takve učestale povijesne mijene odrazile su se na nesređenost vlasničkih odnosa i katastra, pa stoga potrebu mjernika za čestim izlascima na teren potvrđuje gotovo sedamstotina pisama u kojima su zabilježene i najmanje promjene u prostoru. Pisma ovlaštenih mjernika koja se čuvaju u DAZ-u, kao i karte priložene uz pojedina pisma, imali su veliku važnost u rješavanju pograničnih sporova i utvrđivanju zemljišta.

U radu je objašnjeno kako su ta pisma pohranjena u DAZ-u, koliko ih ima, na koji način su sistematizirana, tko su im autori, što u njima piše te koja od njih kao prilog sadrže i karte. Riječ je o zasigurno vrijednoj zbirci koju valja još detaljnije istražiti.

References / Literatura

- Antoljak, S. (1949): Zadarski katastik 15. stoljeća, *Starine*, knjiga 42, Zagreb, 371-417.
- Čapin, M. (2004): Imotska krajina na zemljopisnim kartama i katastarskim planovima, Izložba u dvorani Državnog arhiva u Zadru, svibanj 2004. / The Imotska Krajina on Geographical Maps and Cadastral Plans, Exhibition at the State Archives in Zadar, May 2004, *Kartografija i Geoinformacije*, 8, 170-171.
- Duplančić, A. (1990): O Mihovilu Luposignoliju, vojnim inženjerima i mjernicima u Dalmaciji u 18. stoljeću, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 29, Split, 261-268.
- Husak, M. (2007): Izložba Pomorska kartografija / The Maritime Cartography Exhibition, *Kartografija i Geoinformacije*, 8, 159-160.
- Ivon, K. (1923): Osvrt na razvitak katastra u Dalmaciji, *Dalmacija - spomen knjiga izdana o kongresu Udruženja jugoslavenskih inženjera i arhitekata*, Split, 163-174.
- Ivon, K. (1935): Osvrt na razvitak katastra u Jugoslaviji, *Geometarski i geodetski glasnik* 3, 173-191.
- Kolanović, J. (ur., 2006): Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske, sv. 1, Hrvatski državni arhiv, Zagreb.
- Lapaine, M., Lovrić, P., Frančula, N. (1995): Hrvatski kartografi, *Geodetski list*, 3, 260-262.
- Lapaine, M. (2001): Katastar u Hrvatskoj - pregled, *Geodetski glasnik*, Sarajevo, 35, 35-46.
- Lapaine, M. (2007): Izložbe starih karata i katastarskih planova iz Državnog arhiva u Zadru / Exhibitions of Old Maps and Cadastral Plans from the State Archive in Zadar, *Kartografija i Geoinformacije*, 8, 168-169.
- Lučić, J. (1980): Najstarija zemljišna knjiga u Hrvatskoj - dubrovački zemljišnik diobe zemlje u Stonu i Pelješcu iz godine 1336. *Anali Zavoda za povijesne znanosti istraživačkog centra JAZU u Dubrovniku*, svezak XVIII, 57-89.
- Milinović, K. (2007): Kninsko područje na zemljopisnim kartama i katastarskim planovima iz Državnog arhiva u Zadru, Izložba u dvorani Državnog arhiva u Zadru, rujan 2005. / Knin Area on Maps and Cadastral Plans from the State Archive in Zadar, Exhibition at the State Archives in Zadar, September 2005, *Kartografija i Geoinformacije*, 8, 172-173.
- Mirošević, L. (2008): Grimanijeve mape, seminarski rad, Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju, Zadar.
- Omašić, V. (1971): Mletačko-tursko razgraničenje na trogirskom području nakon ciparskog i kandijskog rata i njegove posljedice, Trogir.
- Omašić, V. (1974): Katastik trogirskog dijela "Nove stečevine" iz 1711. godine, *Građa i prilozi za povijest Dalmacije* 8, Split.
- Petrić, P. (2007): Katastarska zbirka Grimani, Izložba u dvorani Državnog arhiva u Zadru, travanj-svibanj 2003. / Grimani Cadastar Collection, Exhibition Hall of the State Archives in Zadar, April-May, 2003, *Kartografija i Geoinformacije*, 8, 168-169.
- Piplović, S. (1979): Mjernici iz roda Kurir, *Kulturna baština* 9-10, Split.
- Piplović, S. (1992): Historijat prvog stabilnog katastra Dalmacije, u: Piplović, S. (ur.): *Blago Hrvatske iz Arhiva mapa za Istru i Dalmaciju*, katalog izložbe održane u okviru manifestacije *Knjiga mediterana*, Split, 29-35.
- Slukan Altić, M. (2001): Povijest mletačkog katastra Dalmacije (Morlaci u mletačkim katastarskim izvorima). *Arhivski vjesnik*, 43, str. 171-198.
- Slukan Altić, M. (2003): Povijesna kartografija, *Kartografski izvori u povijesnim znanostima*. Meridijani, Samobor.
- Slukan Altić, M. (2005): Povijest stabilnog katastra Dalmacije: povodom 170-e obljetnice Arhiva mapa za Dalmaciju (1834-2004), *Građa i prilozi za povijest Dalmacije* 19, 7-47.